

SBORNÍK

ZÁPADOČESKÉHO MUZEA V PLZNI

HISTORIE XXIII

Ukázky uměleckého zámečnictví francouzské firmy Sterlin–Bricard ve sbírce Západočeského muzea v Plzni

Ludmila Kotorová

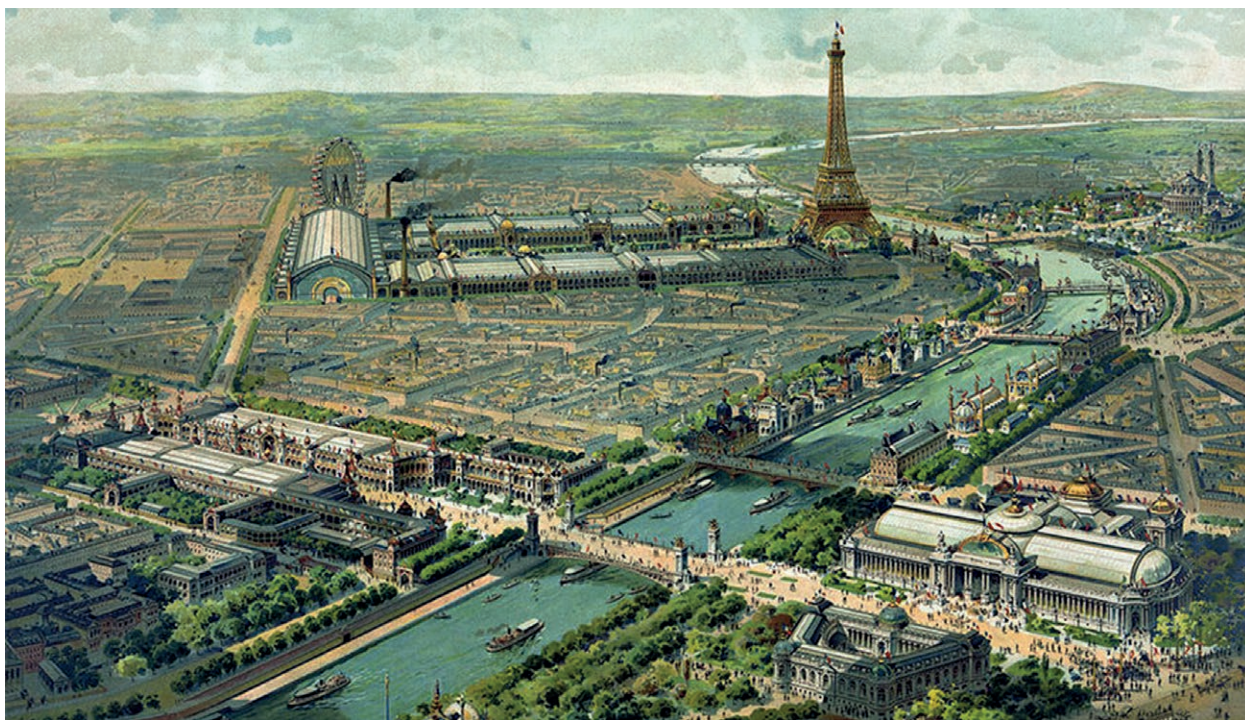
Sbírka kovů uchovaná v umělecko-průmyslovém oddělení Západočeského muzea v Plzni obsahuje předměty vyrobené z obecných a drahých kovů od období románského až do poloviny 20. století. Nejobsáhleji jsou zastoupeny exponáty z oboru uměleckého zámečnictví a kovářství. Reprezentativní ukázky této rozsáhlé sbírky jsou představeny veřejnosti v rámci stálé expozice muzea *Umělecké řemeslo / Užité umění*, která byla otevřena v roce 2017. Výběr předmětů pro část věnovanou kovům vycházel z původní instalace otevřené v roce 1913. V tehdejší expozici bylo možné se seznámit s historickým vývojem zámečnického a kovářského

řemesla, představeny byly tradiční řemeslné techniky i umělecké práce od období gotiky do počátku 20. století. Snahou prvního ředitele Západočeského umělecko-průmyslového muzea v Plzni, Josefa Škorpila (1856–1931), bylo prezentovat soubor kovů, který systematicky doplňoval o soudobé příklady z oboru uměleckého zámečnictví, jak domácí, tak i zahraniční produkce. Předměty do sbírky získával prostřednictvím darů, koupí od soukromých osob nebo na světových výstavách, kterých se osobně účastnil. Doklady o těchto významných aktivitách jsou uloženy v archivu muzea.¹

Pohled do expozice „Umělecké řemeslo / Užité umění“ v budově Západočeského muzea v Plzni. Foto V. Marian, 2017.

1 ZČM, Stará spisovna UMP, fond UMP do roku 1948 (nezpracovaný fond).

Vue panoramique de l'exposition universelle de 1900. Lucien Baylac. Paříž, 1900. Soukromá sbírka. Reprint, 2022.

K důležitým akvizičním počínům patřilo zakoupení čtyřiceti výrobků vystavovaných francouzskou firmou Bricard–Frères na světové výstavě v Paříži roku 1900, která nabízela nejmodernější dveřní zámkové systémy, ale také kvalitní repliky historických dveřních zámků, kování, okenních i dveřních doplňků stylově řazených do doby panování Ludvíka XIV. až po 19. století. Nové přírůstky doplnily sbírku o dosud nezastoupené ukázky francouzského uměleckého zámečnictví období baroka, rokoka, klasicismu a empíru a současně reprezentovaly sortiment nabízený firmou Bricard–Frères na počátku 20. století. Cílem tohoto článku je připomenout nejen historii významné firmy, ale i poukázat na akviziční předvídatost ředitele Škorpila, jehož zásluhou je dnes sbírka kovů obohacena o vzácné příklady technického zpracování předmětů dekorativního zámečnictví z přelomu 19. a počátku 20. století ve Francii.

Historický vývoj

Francouzská značka Bricard je symbolem pro precizně zpracované předměty uměleckého zámečnictví. Historický vývoj firmy lze sledovat od konce 18. století až do současnosti. Počátky prodeje umělecky zpracovaných dveřních a nábytkových zámků, klíčů nebo okenního a dveřního kování, které získával od rodinných dílen zabývajících se zámečnictvím v regionu Vimeu v Picardii.³

Oblast známá tradiční kovovýrobou od 15. století⁴ se stala proslulou díky kvalitní řemeslné práci především v průběhu 18. století. Zhruba ve třiceti osadách tohoto regionu působila rodinná zámečnická dílna zaměřená na výrobu dílů nebo celou kompletaci dveřních a nábytkových zámků, dveřního a okenního kování a jiných kovových armatur.⁵ Dalšími výrobními středisky byla města Charleville (department Ardennes), Saint-Étienne (department Loire) a Tinchebray (department Orne). Výrobky ze zmiňovaných oblastí vycházely z dlouholeté řemeslné tradice a v Paříži byly velmi žádané, proto se Sterlin rozhodl prostřednictvím svého zmocněnce Charlese Gauthiera z Woincourtu zadávat těmto rodinným dílnám zakázky a dodávat zboží do svého pařížského obchodu.

Louis-Charlese Sterlin v krátké době rozšířil nabízený sortiment a začal též podporovat postupnou mechanizaci a zefektivnění dosavadní ruční výroby zakoupením nových strojů. Ve Vimeu tak byla postavena jedna z prvních sléváren mosazi, kde však pohon stále zajišťoval kolotoč poháněný osmi koňmi.⁶ V roce 1821 zakoupil další malou továrnu vyrábějící kanelované válce ve Woincourtu, kterou přebudoval na výrobu klíčů, dveřních závěsů nebo okenních přívorů. Dosavadní časově náročné kovářské zpracování

2 Často také uváděn pod jménem „Sterling“. PALL, Martina. *Schlüssel und Schlösser: Exponate aus der Schell Collection Graz = Keys and Locks: Objects from the Schell Collection Graz*. Graz: Eigenverlag Hanns Schell Collection, 2012, s. 274.

3 *De Bricard à Ingersoll-Rand*, 2007: <https://gillesvimeu.blogspot.com/2007/02/de-bricard-ingersoll-rand.html> (10. 5. 2022).

4 První hmotné doklady z let 1461–1642 jsou spojeny s hradem Crottoy a zámečnickem jménem Enguerran Mouret, jehož účet za dodávku klíčů, zámků, dveřních pantů nebo závor dokládá aktivity zámečníků v této oblasti. Starší zmínky jsou z města Eu (diecéze Amiens), kde byl v roce 1308 vyhlášen „stav zámečnický“. Cech zámečníků v Paříži potvrdil kolem roku 1547 Jindřich II. (1519–1559) v důsledku neustálých konkurenčních sporů o to, kdo může vyrábět a prodávat visací zámky, klíče, kované železo a měď. LEGRIS A. abbé. *Le livre rouge d'Eu 1151-1454 avec introduction, notes et table par l'abbé A. Legris*. A. Lestringant & A. Picard & fils & Cie, Rouen & Paris 1911, s. XXV. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5839076p.texteImage> (10. 5. 2022).

5 Počet takto specializovaných dílen během francouzské revoluce dosáhl počtu 475 a zabezpečil obživu pro 2500 lidí. *De Bricard à Ingersoll-Rand*, 2007: <https://gillesvimeu.blogspot.com/2007/02/de-bricard-ingersoll-rand.html> (10. 5. 2022).

6 BRIOIST, Pascal, 2008: *Les serruriers du VIMEU du 16ème au 18ème siècle*. <http://vimeu.free.fr/articles.php?lng=fr&pg=199> (10. 9. 2022).

výkovků bylo usnadněno mechanickým kladivem a řemeslníci se mohli v ušetřeném čase více zaměřit na umělecké zpracování výrobků. Vedením továrny byl pověřen Eugène Gauthier.⁷ S nárůstem poptávky a množství vyrobeného zboží vyvstala potřeba ochránit jedinečnost prodávaného sortimentu. Sterlin nechal značit všechny výrobky ochrannou raženou značkou „ST“.

Postupně se výroba zaměřila především na zpracovávání dřevních součástek, jako byly například dveřní závěsy, okenní rozvory (tzv. españolety) a přívory (baskulíky), klíčové štítky, dveřní a nábytkové úchytky nebo zvonky. V roce 1822 přijal Sterlin nového učně Eugène Bricarda (1813?–1909).⁸ Za tři roky poté podal Sterlin svůj první patent na zámek s jednou a půl otočkou a jedinou pružinou.⁹ Díky trvajícím prosperitě mohl kolem roku 1826 postavit další slévárnu kuje litiny. Významným patentem byl zámek s rovnoramennými závory a vstupem ve střed zámku podaný v roce 1829, který rychle nahradil dosud používané německé zámkové systémy.¹⁰ Nový systém byl hojně využíván především pro

Detail ražené značky „ST“ na sbírkovém předmětu. ZČM, UMP 5051, Foto V. Marian, 2021.

Detail ražené značky „ST BRICARD“ na sbírkovém předmětu. ZČM, UMP 5055, Foto V. Marian, 2022.

zámky do interiérů a stal se základem pro výrobu zámků dodnes používaných. V roce 1834 umírá Louis-Charles Sterlin a Eugène Bricard odkoupil značku „ST“, kterou v následujícím roce rozšířil o své jméno, tedy „ST Bricard“.

Rozkvět obchodu spojený s poptávkou po výrobcích této značky přispěl k rozšíření pobočky v pařížské ulici Rue Tiquetonne. Eugène Bricard dále modernizoval Sterlinovy dílny a například v roce 1852 nahradil dosavadní koňský pohon pro soustruhu a řezací stroje parním strojem v dílnách ve Vimeu a Woincourt. Po té co se do vedení firmy zapojili i jeho dva synové, Alfréd

a Jules, mohla být výroba ve Woincourtu specializovaná na umělecké zpracování zámků, dřevních a okenních kování, které bylo do té doby doménou jen několika specializovaných uměleckých zámečníků.¹¹ Ve větší míře bylo možno vyrábět vše, co souviselo se zavíráním a výzdobou dveří, například destičky krytů zámkových krabic, dveřní olivy, klíče, okenní přívory (tzv. españolety) a rozvory (baskulíky), dveřní přitruhy, různé typy úchytek, knoflíky zvonků a další potřebné součásti. Předlohy pro dekorativní výzdobu čerpali výrobci a cizeléři z historických předmětů, které začal Eugène Bricard systematicky sbírat.¹² Nabízené zboží, především pak repliky historických zámků ve stylech z doby Ludvíka XIV., Ludvíka XV., Ludvíka XVI. až po empír, se setkala na trhu s velkým zájmem a konkurovalo dalším vý-

znamným společnostem, jako byla společnost Fontaine et Vaillant s prodejním domem Maison Fontaine.¹³ Sídlo společnosti Bricard se přesunulo v roce 1868 do nově zakoupené budovy Hôtel de Bezons na 39 rue de Richelieu.

Po smrti Eugène Bricarda v roce 1883 jeho synové dále pokračovali se zavedenou výrobou soustředěnou do továrny ve Woincourt, kde byla v roce 1889 instalována slévárna s kuplovnou. Přestože továrna rozšířila nabídkový sortiment a zaměřila svůj

7 Eugène Gauthier (pravděpodobně syn Charlese) byl v této době zástupcem starosty města Vimeu a jeho starostou se stal v roce 1900. BRIOIST, Pascal, 2008: *Les serruriers du VIMEU du 16ème au 18ème siècle*, <http://vimeu.free.fr/articles.php?lng=fr&pg=199> (10. 9. 2022).

8 [Musée Bricard] *Musée de la Serrure: Hôtel Libéral Bruant*. Paris: Musée de la Serrure, 1976, s. 1.

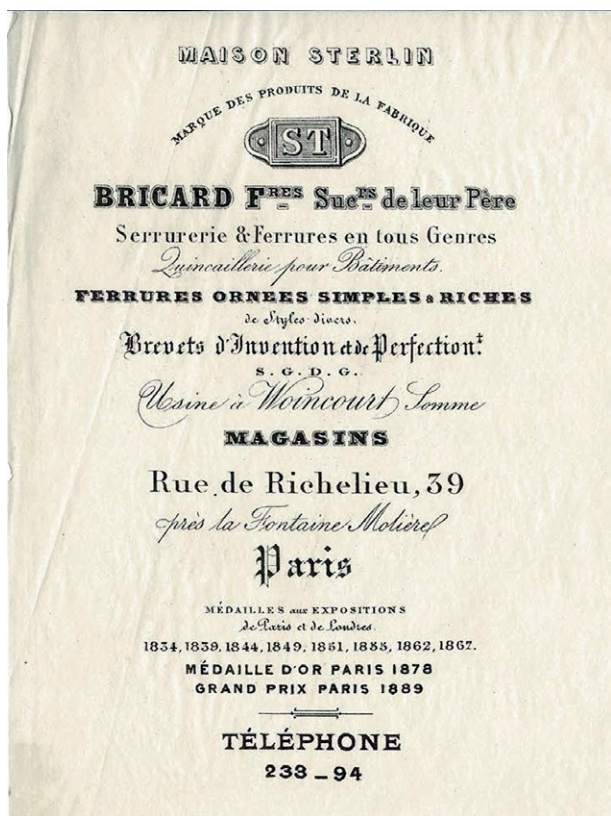
9 Tento vynález a jeho výhody zmiňuje přehled firem zabývajících se kovovýrobou z roku 1857. BRIEZ, P. *Notice sur la serrurerie de Picardie. Abbeville*. 1857: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k936255f.image> (1. 12. 2022).

10 Bricard *Serrurerie d'art*, 2021: <https://www.bricard-art.com/uk/styles-serrurerie-d-art.html> (1. 12. 2022).

11 Například společnost Fontaine et Vaillant nebo Émile Robert (1860–1924).

12 Sběrka patří mezi nejbosáhlejší ve světě a zpřístupněna veřejnosti byla v roce 1965 v Musée de la Serrure, Hôtel Libéral Bruant, 1 rue de la Perle, Paris.

13 Jeden z nejstarších obchodů se železářským zbožím v Paříži, který vlastnil v roce 1740 pan Lavollée, převzal v roce 1842 bratři François a Joseph Fontaineovi. Jejich způsob zpracování povýšil zámek na umělecké dílo. V roce 1866 vlastnili dílny v Paříži, Pikardii a Ardenách a zaměstnávali více než 300 dělníků. Především prestižní instituce, jakou byla Pařížská opera, zámky ve Versailles nebo Chenonceau, hotely Ritz nebo Crillon objednávali zámečnické zboží se značkou „FT“. Především v období secese a Art Deco bratři Fontainovi spolupracovali s renomovanými umělci. Viz <https://www.musee-orsay.fr/en/ressources/artists-personalities-catalog/fontaine-38275> (7. 12. 2022).

Etiketa firmy Bricard–Frères kolem roku 1900–1901. ZČM, Stará spisovna UMP, Karton Došlé dopisy, 1901.

hlavní výrobní plán na výrobky nutné pro nově vznikající železnici, nabídla na trh také zámek s jedním bezpečnostním/univerzálním klíčem.¹⁴

V roce 1909 Jules Bricard uzavřel spolupráci se svým synovcem Gastonem. Problémy s odchodem zkušených cizelérů a rozvojem konkurence ve Vimeu a Woincourtů řešil další modernizací průmyslového vybavení. Inoval pracovní postupy na montážních linkách, čímž značně zlepšil výrobní potenciál, a také získal mnoho zakázek v zahraničí. Nastupující výrobní expanzi však přerušila první světová válka. Tradiční zboží bylo nahrazeno produkcí pro potřeby armády, jako byly nábojnice, rozněčovače, granáty a podobně. Poválečné období opět přineslo potřebu cenově dostupných typů zámků. Do výroby k montážním linkám byly přidány také ženy a firma dále expandovala. Výroba se rozšířila v novém závodě ve Friville-Escarbotin pod vedením Gastona Bricarda a jejich obchodní značku nalezneme na armaturách pro lodě, letadla nebo vlaky. S novým sortimentem výrobků firma dodávala komponenty současně i pro interiéry a exteriéry nově vznikajících komplexů budov a od 30. let uzavírala dohody s dalšími výrobci. Spolupráce s další řadou obchodních partnerů umožnila flexibilně reagovat na ekonomické změny i proměnlivé požadavky trhu. Průmyslové zázemí se ve Vimeu rozšířilo rovněž díky dalším slévárnám. K nejdůležitějšímu výrobnímu sortimentu firmy patřily od roku 1935 do roku 1939 sanitární armatury.

Další světová válka přerušila tento progresivní růst a továrny byly zabaveny. Bricard demontoval zařízení na výrobu zámků a opět je instaloval až v roce 1940 ve Woincourtu. Nedostatek materiálu, jako byla měď a následně mosaz, řešil používáním

nových slitin, například ze zamaku.¹⁵ V poválečném období došlo v závislosti se změnou poptávky k nutným technickým změnám v továrnách, například k úpravě nástrojů. Alfréd Bricard koupil v roce 1946 továrnu v Escarbotinu, kterou inovoval a kde se výrobba zaměřila výhradně na zámky a předměty ze železných kovů. Ve Woincourtu se specializovali na slévárství a výrobu ventilů, kohoutků a zboží z mědi. Od roku 1955 byl pro architekty a stavební dodavatele pravidelně vydáván katalog kompletních výrobků pro stavební zámečnictví. Zásadou firmy Bricard bylo splnit veškeré nároky a očekávání zákazníka, což díky široké škále produktů a novinek mohla dodržet. Značka Bricard měla i nadále být zárukou kvality, rychlosti dodání a spolehlivosti servisu.

Od roku 1950 začal Alfréd Bricard¹⁶ dávat společnosti nový směr a rozdělil zaměření výroby v jednotlivých továrnách. Továrna ve Woincourtu se specializovala na slévárenské práce, zejména na sanitární armatury a továrna v Escarbotin se zabývala výrobou zámků. V roce 1952 se značně rozšířilo obchodní oddělení a v roce 1955 byla otevřena první provinční pobočka v Lyonu. Nová továrna byla založena ve Fréventu v departmentu Pas-de-Calais v roce 1960. Specializovala se na lití železa, tlakové lití a povrchovou úpravu. Po smrti Gastona Bricarda v roce 1962 zůstal ve vedení firmy pouze Alfréd. V této době firma dodávala kolem 50 tun výrobků. Továrna v Escarbotin disponovala vysoce výkonnými lisami, provozovny ve Fréventu se specializovaly na slévárství a odlévání litiny, hliníku a zamaku a zde docházelo také k finální úpravě výrobků, zejména leštění, niklování a chromování.¹⁷

Definitní ukončení výroby sanitárního zboží je spojeno s krizí v 80. letech 20. století, kdy došlo k postupnému uzavírání provozoven a akcie firmy byly v roce 1989 prodány italské skupině Rosario CISA. Od roku 2013 je Bricard součástí společnosti Allegion sdružující firmy i podnikatele zabývající se bezpečnostními systémy.¹⁸

Muzeum zámečnictví

K dalším významným mimo výrobním počínům patřilo zakoupení pařížského paláce Hôtel Libéral Bruant v roce 1965, kde byla později instalována sbírka historických kovů. Tento palác si nechal na rohu ulice Rue de la Perle a de Thorigny v roce 1685 postavit významný pařížský královský architekt Libéral Bruant (1636–1697).¹⁹ Bruant vypracoval plán stavby a s velkou péčí specifikoval detaily jako například zdívo nebo tesařské práce, přestože v něm nakonec nebydlel. Po jeho smrti v roce 1697 vdova nemovitost prodala a objekt přecházel z majitele na majitele po další století. Nájemci se střídali a byli to lidé různých profesí od řemeslníků, přes stavitele až po obchodníky. Ještě v roce 1826 byl objekt ve značně havarijním stavu, kdy jej získala do majetku rodina Bricard. Objekt prošel rozsáhlou rekonstrukcí pod vedením pana B. Vitryho, hlavního architekta pro obnovu historických památek ve Francii. Stavbě byl navrácen původní historický vzhled ze

14 Bricard à Ingersoll-Rand, 2007: <https://gillesvimeu.blogspot.com/2007/02/de-bricard-ingersoll-rand.html> (10. 5. 2022).

15 Zamak je slitina na bázi zinku, v podstatě vázané z hliníku, hořčíku a mědi. Hustota je 6700 kg / m³ a jeho teplota tání 400 °C.

16 V této době již zastával pozici generálního ředitele společnosti Bricard. PRADE Catharine. *Musée Bricard. Musée de la Serrure, guide du visiteur*. 1986, s. 2.

17 Bricard à Ingersoll-Rand, 2007: <https://gillesvimeu.blogspot.com/2007/02/de-bricard-ingersoll-rand.html> (10. 5. 2022).

18 PETITJEAN, Timothée, 2018: *Après une année de transition, l'activité repart pour l'entreprise Bricard à Feuquières-en-Vimeu*. https://actu.fr/hauts-de-france/feuquieres-en-vimeu_80308/apres-une-annee-transition-lactivite-repart-lentreprise-bricard_15977615.html (7. 12. 2022).

19 Libéral Bruant je znám především díky stavbě Invalidovny, kterou navrhl a realizoval na podnět krále Ludvíka XIV. Rozsáhlý komplex budov pro péči o vojáky a válečné veterány postavil mezi lety 1671–1676.

Původní kazety s ukázkami kování. ZČM, UMP 4299–4606. Foto V. Marian, 2022.

Původní kazety s ukázkami kování. ZČM, UMP 3948–3958. Foto V. Marian, 2022.

17. století a Alfréd Bricard v roce 1976 v rekonstruované budově otevřel muzeum zámečnictví.²⁰

Společnost ve svých dílnách střeží více než 30 000 modelů pokrývajících umělecké styly z období od renesance po secesi, soustavně sbíraných mezi lety 1885–1910. Další předměty, získané především ve 40. letech 19. století, sloužily zároveň jako modely pro rozšířenou výrobu v oddělení dekorativních kovů. Všechny tyto klíče, zámky, klepadla, závory, vázy a bronzové předměty dodnes umožňují reprodukovat různé typy uměleckého zámečnictví od období Ludvíka XIV. až po období Art Deco.

Vedle sbírky předmětů byla v muzeu zřízena dokumentační knihovna s tématy zaměřenými na historii železa a zpracování bronzů, faksimile děl grafiků a dekorátérů z doby od 16. do 19. století, dokumenty k historii výroby zámku a klíčů a představuje tak jedinečnou sbírku monotematicky zaměřených studijních materiálů. Muzeum bylo uzavřeno v roce 2003.²¹

Výstavní činnost firmy

V záznamech o historii firmy²² jsou shrnuta ocenění z průmyslových a světových výstav po celém světě pro výrobky se značkou „ST“ nebo „ST Bricard“, a to od roku 1834 do roku 1900. Souhrnně: Paříž 1834: čestné uznání, uděleno Sterlinovi; Paříž 1839: bronzová medaile; Paříž 1844: stříbrná medaile; Londýn 1851: čestné uznání; Paříž 1855: stříbrná medaile; Londýn 1862: čestné uznání; Paříž 1867: stříbrná medaile; Paříž 1878: zlatá medaile; Paříž 1889: Velká cena; Chicago 1894: Cena Chicaga mimo soutěž; Paříž 1900: Cena Paříže mimo soutěž.

Z uvedených záznamů je patrné, že již Charles Sterlin se aktivně účastnil průmyslových výstav, a také některé z jeho patentů byly na výstavách představeny. Věhlas precizně zpracovaných kovovýrobních se značkou „ST“ potvrzuje zmíněné Čestné uznání z průmyslové výstavy v roce 1834. V katalogu výstavy²³ jsou ohodnoceny technické parametry odborného zpracování výrobků uměleckého zámečnictví a akceptovány také „mírné ceny“ zámků a españolet z dílny ve Woincourt.²⁴

Další patent, zámek s jedním bezpečnostním/univerzálním klíčem, byl představen veřejnosti u příležitosti konání světové výstavy v Paříži 1889 (*Exposition universelle de 1889*). Podle záznamů poroty²⁵ byly vystavované předměty ukázkou vytříbeného vkusu, s mimořádnou důkladností zpracován každý detail a nabízena velká škála tvarů i dekorů. Kvality a přednosti výrobků komentoval v katalogu k výstavě generální komisař Alfréd Picard

(1844–1913) takto: „[...] vyhotovují (Maison Bricard) kování všeho druhu pro stavební práce, však zvlášť se specializují na luxusní předměty s dekorativním účelem. Od roku 1834 při rozličných výstavách jsme měli možnost konstatovat mimořádnou péči, kterou věnují každému výrobnímu detailu i vytříbený vkus a rozmanitost navržených tvarů. Značně investovali do mechanických strojů, což jim umožnilo rozšířit výrobu v regionu Picardie na produkty, které byly dosud monopolem regionu Ardennes a které se staly klíčovými pro jejich podnik. [...] Mezi vystavenými exponáty bylo možné nalézt důmyslné varianty rozvorových a přívorových okenních tyčí, úchytky s prořezávanými dekory ve vysokém reliéfu s rostlinnými i figurálními motivy, dále speciální zámky s bezpečnostními prvky pro věznice a domovy duševně chorých, bezpečnostní destičky pro ochranu dveří na poštách nebo v bankách, závory s litinovou nebo měděnou základnou a další doplňkové okenní a dveřní prvky.“²⁶

Na další světové výstavě v Paříži roku 1900 (*Exposition Universelle de 1900*) představené výrobky Bricard zaujaly nejen veřejnost, ale i porotu. V katalogu výstavy²⁷ se věnoval firmě a jejím představovaným ukázkám Émile Robert (1860–1924),²⁸ který ocenil především soubor okenních rozvorů a přívorů, jejich varianty a řemeslné opracování.²⁹ Stánek firmy Bricard byl umístěn v úseku zaměřeném na dekorativní umění a zařazen do skupiny č. XII, „Décoration et mobilier des édifices publics et des habitations. Industries diverses, Le Pavillon de l'Union centrale“, umístěn mezi obchody Bon Marché a Printemps na Esplanades de Invalides, po levé straně od příchodu z mostu Alexandra III. (označení sekce C 75).³⁰ Lze se domnívat, že kladné ohlasy a ocenění firmy vedly ředitele Škorpila k tomu, aby zakoupil ukázky prací právě této firmy pro plzeňskou sbírku.

Účast na pařížské výstavě *Exposition des Arts Décoratifs* v roce 1925 inspirovala společnost k vytvoření nových modelů v moderním stylu a k dalšímu obohacení kolekce ozdobných zámků, které jsou nabízeny v prodejním katalogu i v současnosti.

Závěrem

Firma Bricard–Frères, jejíž výrobky byly zakoupeny na světové výstavě v Paříži v roce 1900 ředitelem muzea, patří dodnes k prestižním společnostem zabývajících se výrobou předmětů stavebního zámečnictví, jako jsou především dveřní zámky. Podstatným přínosem Škorpilovy akvizice je zachycení vývoje používaných technik pro zpracování dekorativních prvků uměleckého zámečnictví ve Francii na počátku 20. století. Zároveň byla plzeňská sbírka doplněna o duplikáty prací francouzského uměleckého

20 [Musée Bricard] Musée de la Serrure: Hôtel Libéral Bruant. Paris: Musée de la Serrure, 1976, s. 4.

21 PRADE Catharine. Musée Bricard. Musée de la Serrure, guide du visiteur. 1986, s. 1–3.

22 BARBEDOR, Isabelle – DUFOURNIER, Benoît – KOCOUREK, Frédéric-Nicolas. Ancienne robinetterie puis usine de serrurerie Bricard et Gauthier, devenue usine de serrurerie Bricard J. et G., puis Bricard et Cie, puis robinetterie Bricard et Cie, actuellement robinetterie Chuch-Decayeux. Hauts-de-France, Somme, Woincourt Barbedor Isabelle. 2016, s. 2.

23 Catalogue des produits de l'industrie française admis à l'exposition publique sur la place de la Concorde, s. 350. <https://books.google.cz/books?id=CjXApaXjTLwC&dq=exposition%20de%201834%20sterlin&hl=cs&pg=PP5#v=onepage&q=sterlin&f=false> (15. 11. 2022).

24 „Il sera fait mention honorable des serrures envoyées par MM. Sterlin et Ce, à Woincourt, département de la Somme, qui ont un magasin à Paris, rue Pavée-Saint-Sauveur, n° 3. C'est la seconde maison qui représentait au Concours, la serrurerie dite de Picardie, si recherchée dans la capitale, pour sa bonne exécution et pour la modération de ses prix.“. Tamtéž, s. 92.

25 PICARD Alfréd. Rapports du jury international, Paris (France). Exposition universelle de 1889. Vol 5, d. 1, p. 297. https://books.google.co.zm/books?id=I205AQAAMAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_book_other_versions_r&cad=4#v=onepage&q&f=false (15. 11. 2022).

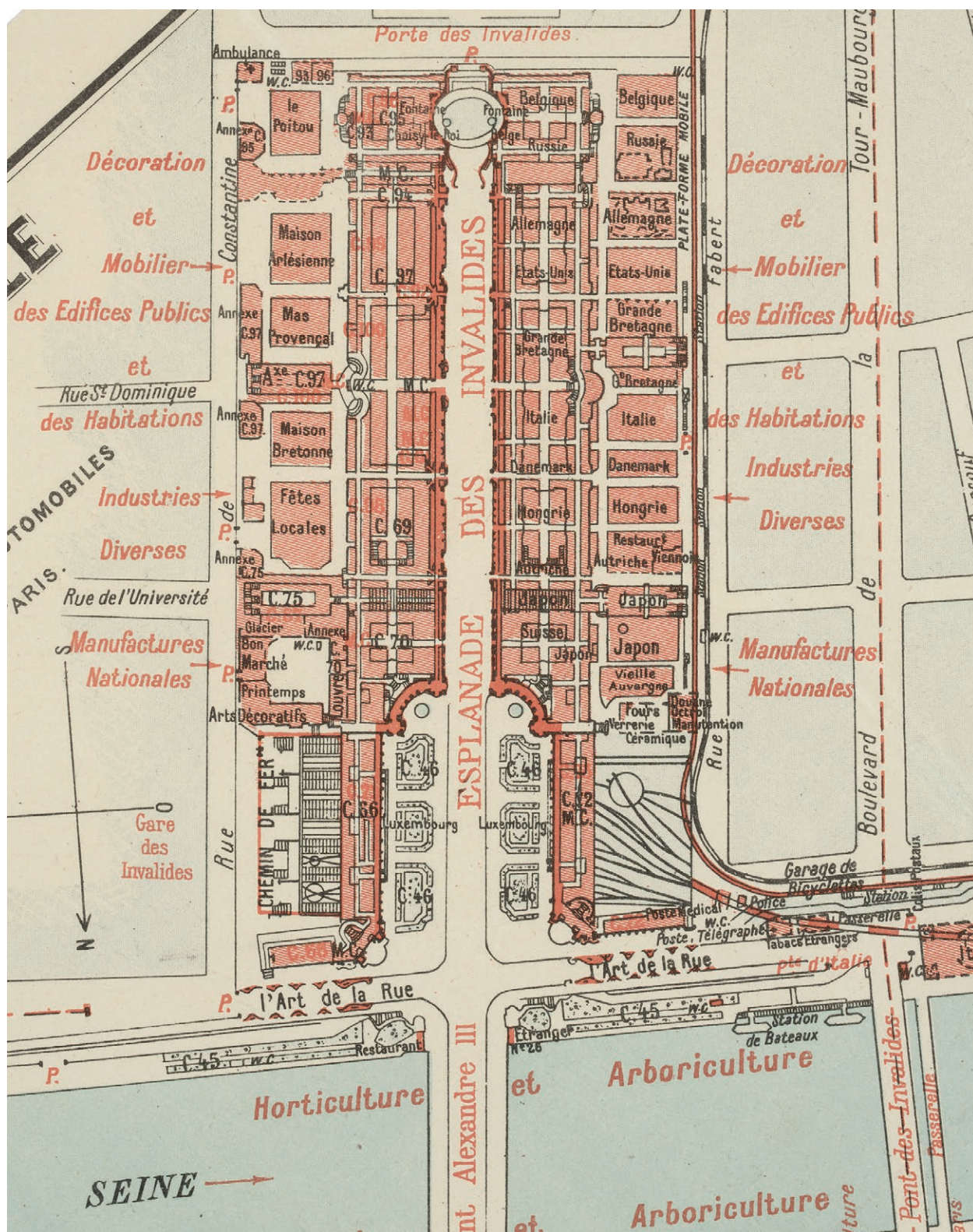
26 Za přínosné rady, konzultace a poskytnutí upřesňujících informací o účasti společnosti Bricard na výstavách děkuji paní Claire Mádl, Ph.D. z Francouzského ústavu pro výzkum ve společenských vědách v Praze a Ing. Bohuslavovi Kounovskému.

27 CHAMPIER, Victor. Les Industries d'Art à l'exposition universelle de 1900. Paris: Revue des Arts décoratifs, 1902, s. 9.

28 Umělecký kovář a zámečnický působící v Paříži od roku 1878, který se vyučil u významných kovářů v městech Bourges a Lyonu a později získával zkušenosti v dílně Alphonse-Gabriela Moreaua v Paříži. Podílel se na významných zakázkách, jako bylo například zábradlí hlavního schodiště Château de Chantilly. Jeho kované mříže nalezneme na řadě budov v Paříži i okolí. Na pařížské světové výstavě v roce 1900 spolupracoval s Adrienem Karbowským (1855–1945) při výzdobě vstupu do Pavillon de l'Union centrale des arts décoratifs. Po roce 1909 otevřel kovářskou školu a začal spolupracovat s uznávanými architekty na veřejných zakázkách, jako byla brána hřbitova Chartreuse v Bordeaux, mříže u Baziliky Nejsvětějšího srdce na Montmartu, dveře pro Pavillon Marsan v Paříži, dále u Palais Galliera, Musée de la Mode de la Ville de Paris atd. V roce 1914 byl vyznamenán Řádem Čestné legie.

29 CHAMPIER, Victor. Les Industries d'Art à l'exposition universelle de 1900. Paris: Revue des Arts décoratifs, 1902, s. 69.

30 Architecture et décoration extérieure. <https://madparis.fr/le-pavillon-de-l-union-centrale> (15. 11. 2022).

Detail mapy s rozmištěním vystavovatelů. MOLINIER, Émile. *Exposition rétrospective de l'art français des origines à 1800*. Paris: Librairie centrale des beaux-arts, Émile Lévy, [1900]. ZČM, Knihovna ZČM, S01117.

zámečnictví ve stylu od doby Ludvíka XIV. až po empír, které ve sbírce nebyly zastoupeny originálními předměty. Na základě archivních dokladů³¹ bylo možné upřesnit a správně přiřadit akviziční údaje k jednotlivým předmětům, kde tento záznam dosud

chyběl. Důležitým srovnávacím dokumentem byl také prodejní katalog firmy Bricard-Frères z roku 1900.³² Při studiu archivních materiálů a porovnáním s výrobním katalogem bylo shledáno, že ve sbírce se již nalézá několik starších akvizic z produkce

31 ZČM, Stará spisovna UMP, fond do roku 1948 (nezpracovaný fond). A. Účet koupí předmětů pro sbírky Měst. průmyslového muzea v Plzni na svět. výstavě Pařížské ve frankách v 1900.

32 BRICARD, s. a, *Maison Sterlin, Bricard Succ. rs, fabricants de serrurie*. 1900. <https://archive.org/details/maisonsterlinbri00bric/page/n5/mode/2up> (6. 7. 2022).

INTÉRIEUR DU PAVILLON DE L'UNION CENTRALE DES ARTS DÉCORATIFS
G. Hoentschel, Architecte, Décorateur

Pohled do interiéru pavilonu na světové výstavě v Paříži 1900. GEFFROY, Gustave, Les Industries Artistiques francaises et étrangères a l'exposition universelle de 1900. Paris: Librairie Centrale des Beaux-Arts, 1900. Nečíslovaná obrazová příloha. ZČM, Knihovna ZČM, S02166.

francouzské firmy, které nebyly dosud uspokojivě určené. Mezi první významné nákupy náleží kopie renesančního italského klepadla z období 1550–1580 s Neptunem mezi dvěma hipokampy, připisované dílně Alessandro Vittoria (1525–1608).³³ Toto klepadlo bylo zakoupeno prostřednictvím Josefa Kohouta v roce

1890.³⁴ Další skupinu čtyřiceti čtyř kusů tvoří ukázky dveřních úchytek, klíčových štítků a ozdobné kování, které byly pořízeny prostřednictvím Jindřicha Kautsche v Paříži v roce 1893. Většina těchto předmětů nemá značku a ani v inventárních záznamech není uveden původ odlitku. Porovnáním předmětů z nabídkového prodejního katalogu firmy vydaného roku 1900 bylo doloženo, že jde o předměty dodávané na trh před tímto rokem.

³³ Klepadlo sice nemá v archívních dokladech přesně definovaného výrobce odlitku, nicméně v prodejním katalogu firmy Bricard z roku 1900 je klepadlo nabízeno pod katalogovým výrobním číslem 2168 a je možné, že jde o neznačený výrobek této firmy z dřívějšího období.

³⁴ ZČM, Stará spisovna UMP, Karton Došlé dopisy, 1890, dopis ze dne 10. 10 1890.

Snahy ředitele Škorpila získat další kopie, například historických klíčů, z produkce firmy Bricard-Frères potvrzuje vzájemná korespondence z roku 1901. Z dopisů se však dozvídáme, že se tento záměr nepodařilo uskutečnit.³⁵ Přesto plzeňská sbírka obsahuje celkem osmdesát čtyři výrobků firmy Bricard-Frères z konce 19. počátku 20. století, a může tak doložit profil výroby významné francouzské firmy zabývající se uměleckým zámečnictvím dodnes.³⁶

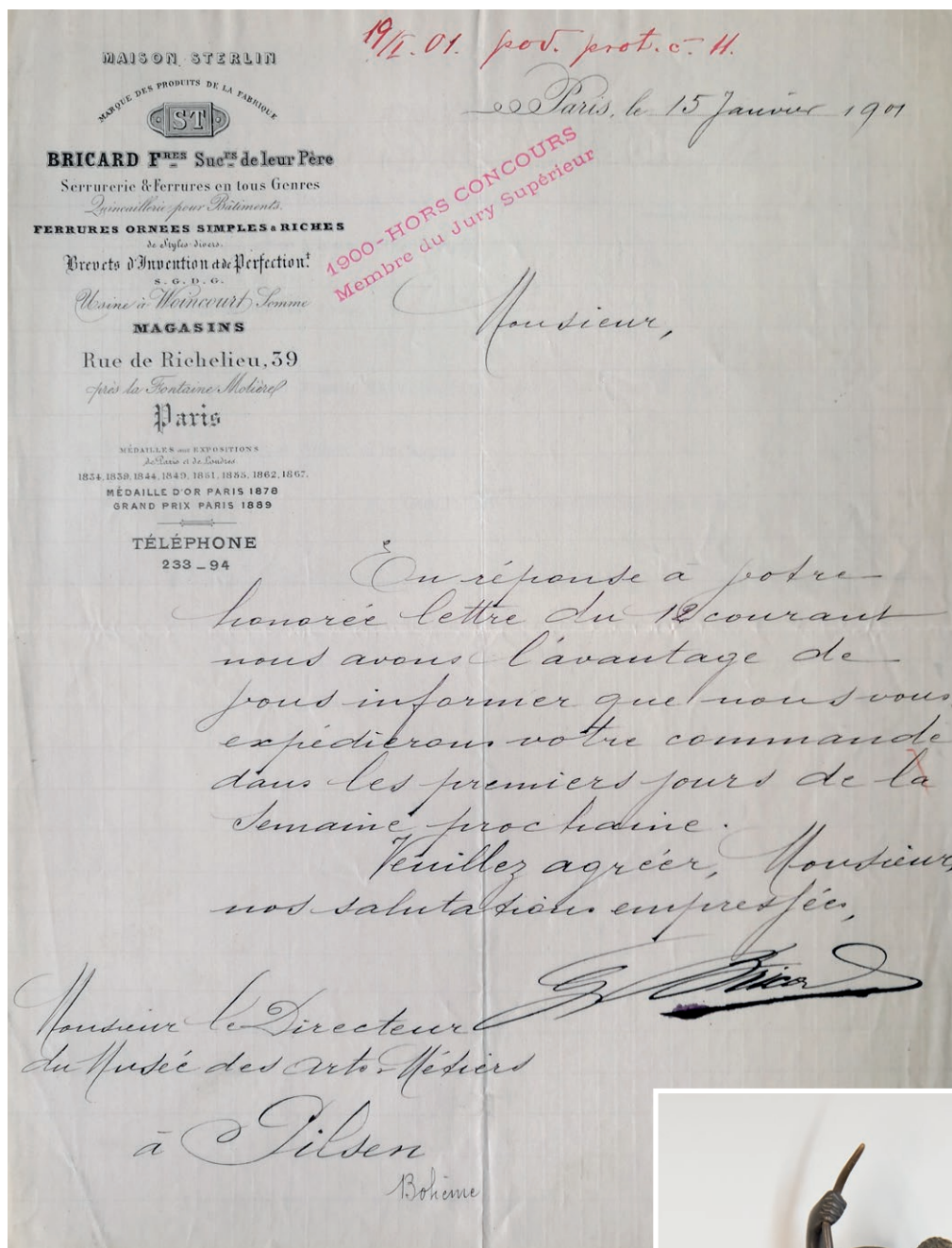
Detail okenní rozvory prezentované firmou Bricard-Frères na výstavě v Paříži 1900. GEFFROY, Gustave, Les Industries Artistiques françaises et étrangères a l'exposition universelle de 1900. Paris: Librairie Centrale des Beaux-Arts, 1900. Nečíslovaná obrazová příloha. ZČM, Knihovna ZČM, S02166.

35 ZČM, Stará spisovna UMP, Karton Došlé dopisy, 1901, dopis ze dne 5. 9. 1901. Za konzultaci a překlad tímto děkuji Ing. Bohuslavovi Kounovskému.

36 Sbírkou nábytkového kování Bricard-Frères deponuje například Das Schloss-und Schlüsselmuseum in Graz.

A. Účet koupí předmětů pro sbírky "Míst. průmyslového muzea v Plzni na svět. výstavě Lařišké r. 1900. (Kéframbail)			
Bežné číslo přílohy předm.	O koho a co koupeno	Pro oddělení	
		keramické	ostatní
		Frankl. Ctm.	Frankl. Ctm.
	<u>G. Cohen z Bordeaux</u>		
I.	1. Orientální hebdábný koberec. Rozměr 1'31 / 1'89. 10% z výloh cestovních		800 - } 80 - }
II.	2. Na dřevě malov. temper. Madona s Ježíškem, zlateným kovem a drát. emailem montované. Rozměr 0'27 / 0'31. 10% z výloh cestovních		90 - } 9 - }
	3. Na dřevě olej. malovaný obraz po zlatovém laskem s výjevy minia. turními ze života Jana Křtíse a Matky Boží. Rozměr 0'27 (0'315) 10% z výloh cestovních		40 - } 4 - }
	4. Starý vyřezaný kůčnický se štyllov. jízdcí a ornamentem 10% z výloh cestovních		4'50 } 45 }
	5. Dto Dto Dto 10% z výloh cestovních		4'50 } 45 }
	6 Dto Dto Dto 10% z výloh cestovních		4'50 } 45 }
	<u>Sheseno.</u>		104'45

List ze seznamu zakoupených předmětů. ZČM, Stará spisovna UMP, fond do roku 1948 (nezpracovaný fond).

Korespondence firmy Bricard-Frères s ředitelem J. Škorpilem o možnosti zakoupení kopí historických klíčů ze dne 15. 1. 1901. ZČM, Stará spisovna UMP, Karton Došlé dopisy, 1901.

Klepadlo s Neptunem a hipokampy zakoupené v roce 1890. Bricard-Frères, konec 19. století. ZČM, UMP 3334. Foto Václav Marian, 2022.

KATALOGOVÁ ČÁST

přehled předmětů zakoupených na světové výstavě v Paříži v roce 1900³⁷

1/ Dveřní úchytky s heraldickým symbolem

UMP 5051, akv. č. 63³⁸

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

ražená značka „ST“, kat. výr. č. 258³⁹

postříbřená měď⁴⁰

v. 7 cm, š. 4,5 cm

Úchytky dveřního zámku renesančního stylu má tvar olivy a je zdobena cizelovaným heraldickým symbolem Františka I. Francouzského (1544–1560), tj. symbolem salamandra v plamenech. Salamandr zobrazený v plamenech je zmiňován jako bájné zvíře již od starověku. V díle Aristotela (*Přírodověda*) nebo Plinia staršího (*Naturalis historia*) jsou mu připisovány nadpřirozené schopnosti, například schopnost vlastním tělem uhasit požár. Podobně tomu bylo i ve středověku a sv. Augustin spojoval salamandra s cudností, ctností a vytrvalostí ve víře. V Británii značil od starověku a středověku vojenskou odvahu a sílu. Uměnímilovný král si jej zvolil za svůj královský symbol. Vyobrazení salamandra s korunkou na hlavě a erbovním heslem „Nutrisco et Extinguo“ nalezneme na mnoha jeho stavbách, například na zámku Chambord nebo na uměleckých i užitkových předmětech. Okraj úchytky lemuje plastická linka s ozdobně stočenými konci.⁴¹

2/ Klíč

UMP 5052, akv. č. 62

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

slitina kovů, kat. výr. č. 10147

v. 10,5 cm, š. 7 cm

Klíč pseudorenesančního tvaru s okem vytvářeným ze dvou sfing k sobě zády otočených. Krček klíče z profilovaného prstence. Tělo je profilováno a spojeno ze tří dutých trubiček. Zub je propilován ve čtyřech řadách.

³⁷ Fotodokumentaci všech předmětů realizoval Václav Marian v letech 2021–2022.

³⁸ Akviziční číslo (akv. č.) udává pořadí v archivním záznamu souhrnného seznamu zakoupených předmětů na výstavě v Paříži v roce 1900. ZČM, Spisovna UMP, fond do roku 1948 (nezpracovaný fond). *A. Účet koupí předmětů pro sbírky Měst.*

³⁹ Katalogové výrobní číslo (kat. výr. č.) označuje položku v prodejním katalogu firmy z roku 1900. BRICARD, s. a, *Maison Sterlin, Bricard Succ. rs, fabricants de serrurie*. 1900. <https://archive.org/details/maisonsterlinbri00bric/page/n5/mode/2up> (6. 7. 2022).

⁴⁰ Odbornou analýzu materiálu u vybraných zástupných vzorků pomocí energiové spektrální analýzy (EDS) provedl na mikroskopu Quanta 200 vybaveném EDS Ing. Rostislav Medlín, Ph.D. na pracovišti Nové technologie, Výzkumné centrum, Západočeské univerzity v Plzni.

⁴¹ ANTONÍN, Luboš. *Bestiář: bájná zvířata, živlové bytosti, monstra, obludy a nestvůry v knižní ilustraci konce středověké Evropy*. Praha: Půdorys, 2003, s. 15–35.

3/ Štítek na klíčovou díрку

UMP 5053, akv. č. 75

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 11557

v. 7 cm, š. 4,5 cm

Cizelovaný oválný štítek je ověnčen stuhou a girlandami ve stylu Ludvíka XVI.

4/ Rukojeť k okenní přívory

UMP 5055, akv. č. 73

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1834–1900

ražená značka „ST BRICARD“

litá a zlacená mosaz

V. 7 cm, š. 18 cm

Rukojeť okenní přívory, tzv. españolety, je cizelována ve vysokém reliéfu a zdobena rostlinnými ornamenty ve stylu Ludvíka XVI. Na konci 19. století je tento typ přívory označován také termínem zástrčka špaletová a rukojeť termínem rukověť nebo veslo.⁴²

42 VEČER, Antonín. *Zámečnictví: příručná kniha pro zámečníky stavební a umělecké, strojníky, továrníky nástrojů, náčiní a strojů jejich, pro školy průmyslové a odborné*. Praha: Frt. Borový, 1884, s. 39–41.

5/ Dveřní úchytka

UMP 5056, akv. č. 64

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

Litá a zlacená mosaz

V. 3,5 cm, š. 8 cm

Dveřní úchytka, tzv. oliva, je profilována a zdobena cizelovanými a prořezávanými mřížkami z drobných květinových ornamentů, na bocích jsou zobrazeny heraldické lilie ve stylu Ludvíka XVI.

6/ Úchytka

UMP 5057, akv. č. 66

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 492

prům. 5 cm

Nábytková kruhová úchytka je cizelována a zdobena reliéfně provedenými akantovými listy s perlovcem po obvodu ve stylu Ludvíka XV.

7/ Zajišťovací háček s podlohami

UMP 5058, akv. č. 71

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz

prům. 3,5 cm, š. 7,5 cm

Zajišťovací háček se dvěma kruhovými podlohami je cizelovaný. Kruhové podlohy a dřív háčku jsou zdobeny reliéfně provedenými akantovými listy.

8/ Úchytka

UMP 5059, akv. č. 65

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz, kat. výř. č. 586

prům. 5,5 cm

Kruhová úchytka je vytvořena ze dvou spojených plášťů. Horní část tvoří prořezávaná a cizelovaná větvíčka s lístky. Protilehlý vnitřní plášť je kónicky prolamován a vybroušen do hvězdice.

9/ Tlačítko zvonku

UMP 5060, akv. č. 95

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 23370

prům. 6 cm

Plášť tlačítka je zdoben akantovým věncem, v jehož středu je umístěna pohyblivá vrcholová šiška aktivující vnitřní mechanismus zvonku.

10/ Úchytka

UMP 5061, akv. č. 79

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900

ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 52093

v. 7 cm, š. 10,5 cm

Nábytková úchytka s oválnou prořezávanou podlohou a madlem je zdobena cizelovanými rostlinnými motivy ve stylu Ludvíka XVI.

11/ Tlačítko zvonku

UMP 5062, akv. č. 94

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a cizelovaná mosaz, kat. výr. č. 3377

prům. 5,5 cm

Plášť tlačítka je vytvořen z akantů a větvíček jmelí ve stylu Ludvíka XV. Uprostřed je umístěno pohyblivé tlačítko ve tvaru stočeného akantu aktivující vnitřní mechanismus zvonku.

12/ Dveřní úchytka

UMP 5063, akv. č. 96

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz, kat. výř. č. 10710

v. 11 cm

Dveřní úchytka je cizelována a zdobena ornamenty ve tvaru okřídlených blesků, svázaných stuhou uprostřed.

13/ Úchytka s podlohou

UMP 5064, akv. č. 64

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900

ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz, kat. v. č. 596

prům. 5,5 cm

Kruhová cizelovaná úchytka je zdobena cizelovaným květinovým ornamentem s listy a perlovcem po obvodu. Podloha je zdobena cizelovanými akantovými listy s plody a perlovcem po obvodu.

14/ Dveřní úchytka

UMP 5065, akv. č. 97

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz

v. 10,5 cm

Dveřní úchytka je cizelována a zdobena rozetovými mřížkami a rytými rokaji ve stylu Ludvíka XV.

15/ Krycí destička

UMP 5066, akv. č. 96

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz

v. 16,9 cm, š. 8 cm

Cizelovaná ozdobná destička dveřního krabicového zámku je lemována pásem z vavřínových listů. Středový ornament tvoří tzv. thyrsos – znak Dionýsa a jeho stoupenců, obtočený vavřínem a podložený modřeným plátem.

16/ Krycí destička

UMP 5067, akv. č. 80

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

Litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 12882

v. 18 cm, š. 8 cm

Cizelovaná ozdobná destička dveřního krabicového zámku je zdobena rostlinným ornamentem ve stylu Ludvíka XVI. Po obvodu je destička lemována řadou ze skládané stuhy a perlovce.

17/ Štítek na klíčovou díрку

UMP 5068, akv. č. 74

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

Litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 11552

v. 13,5 cm, š. 8 cm

Cizelovaný štítek je zdoben oválnou kartuší, toulcem a šípky ve stylu Ludvíka XV.

18/ Zástrčka

UMP 5069, akv. č. 93

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900

ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 3255

v. 14 cm, š. 8,5 cm

Ozdobná dveřní tzv. nasazená zástrčka se skobou je cizelována a zdobena rostlinnými ornamenty ve vysokém reliéfu tělem ryby a stuhou ve stylu Ludvíka XIV.

19/ Zástrčka

UMP 5070, akv. č. 92

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900

ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 3248

v. 9 cm, š. 8 cm

Ozdobná dveřní zástrčka doplněna ozdobnou skobou. Obě části jsou cizelované a zdobené rostlinnými ornamenty ve vysokém reliéfu.

20/ Ozdobná destička

UMP 5071, akv. č. 82

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz

v. 34,5 cm, š. 8 cm

Cizelovaná ozdobná destička zámkové krabice je zdobena ve vertikálním směru rostlinnou výzdobou, medailonem s toulcem, šípy a planoucí pochodní ve stylu Ludvíka XVI., tzv. trofejemi lásky.

21/ Dveřní zámek s klíčem

UMP 5072, UMP 5054, akv. č. 84
Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900
ražená značka „ST“
litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 33053
v. 18 cm, š. 23 cm

Dvoudílný krabicový zámek na dvoukřídlé dveře je uvnitř osazen francouzskou zámkovou soustavou. Krabice zdobí cizelované figurální motivy a ornamenty v renesančním stylu. Postava bohyně s košem a plody stojí na oválné kartuši. V další části je nad sedící postavou muže a ženy zobrazen stylizovaný trojaion. Postavy lemuje pás s maskarony a vázami. Úchytka, tzv. oliva, je cizelovaná a zdobena ornamenty ve tvaru blesků a svázanou stuhou uprostřed. Klíč s oválným okem, uvnitř ledvinovitého tvaru, má krček ve tvaru kuželky nasazený na trubkovité tělo oddělené prstencem. Zub klíče propilován jedním kolmým zářezem.

22/ Klepadlo

UMP 11588, akv. č. 78
Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900
ražená značka „ST BRICARD PARIS“
kujné železo, kat. výr. č. 1675
v. 23,5 cm, š. 8,7 cm

Klepadlo napodobuje tvarem gotický portál s prořezávanými okny, fiálami. Masivní tlouk je čtvercového profilu ve formě profilovaného sloupu.

23/ Souprava příslušenství pro dveře

XXUP1/2022, akv. č. 86–91/A-E

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900
ražená značka „ST“

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 2693

v. 9 cm, š. 38 cm

Ukázková prodejní souprava zahrnuje základní příslušenství pro celkové osazení dvoukřídlých dveří. Souprava je sestavena z komponentů nabízených firmou v jednotném stylu Ludvíka XV., tj. z krabicového zámku s úchytkou, ze dvou přívorových tyčí z leštěné oceli, čtyř ozdobných koncových kazet, čtyř kruhových dveřních úchytek a klíče. Dvoudílný krabicový zámek má francouzskou zámkovou soustavu se západkou. Všechny ozdobné prvky jsou provedeny ve vysokém reliéfu, cizelované a zlacené.

24–27/ Závěs kloubový zdvojený

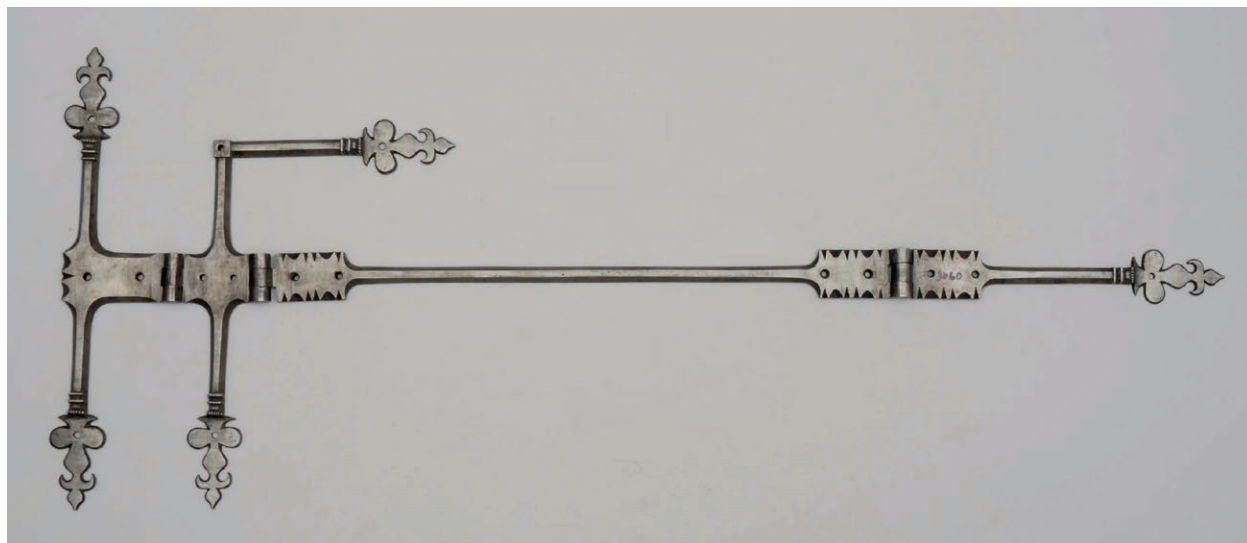
UMP 3460, UMP 3461, UMP 3462, UMP 3463, akv. č. 76/I/XIII⁴³

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

kujné železo, kat. výr. č. 51

v. 27 cm, š. 68 cm

Dva levé a dva pravé kloubové závěsy mají jednotlivá ramena závěsů profilována a zdobena záseky. Konce ramen jsou tvarovány do stylizovaných trojlístů. Pohyblivé části spojují stěžejky.

43 Pod tímto akvizičním číslem je uveden soubor obsahující kování k truhle provedené v jednotném stylu, tj. čtyři kloubové závěsy, dvě západky, jeden zámek a čtyři závěsy úhlové. Protože každý předmět byl označen samostatným inventárním číslem, jsou předměty rozepsány.

28–29/ Západka pérová

UMP 3464, UMP 3465, akv. č. 76/I/XIII
Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900
kujné železo, kat. výr. č. 21646
v. 15 cm, š. 6,5 cm

Ornamentálně prosekávaný a pilovaný podkladový plát je osazen jednoduchým perem a zakončen stylizovaným akantovým listem.

30/ Západka

UMP 3466, akv. č. 76/I/XIII
Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900
Kujné železo, kat. výr. č. 21646
v. 15 cm, š. 10,5 cm

Podkladový plát je pilovaný a leštěný. Dvě čelisti jsou přišroubovány k plátu a doplněné jedním perem. Jednotlivé mechanické prvky jsou zdobeny jednoduchými symetrickými záseky. Podkladový plát je prořezáván ve tvaru rostlinného ornamentu a ukončen trojlistem.

31–34/ Závěs úhlový

UMP 3467, UMP 3468, UMP 3469, UMP 3470, akv. č. 76/I/XIII
Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900
Kujné železo, kat. výr. č. 51
v. 14,5 cm

Ramena závěsu jsou profilována a zdobena záseky. Konce ramen jsou tvarovány do stylizovaných trojlistů.

35/ Klepadlo

UMP 3337, akv. č. 77

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900

ražená značka „ST Bricard Paris“

patinovaný bronz, kat. výř. č. 1692

v. 33,5 cm, š. 25 cm

Klepadlo s motivem Venuše a dvěma putti jedoucimi na delfínech je označeno dvěma raženými značkami na zadní straně. Kopie klepadla byla odlita podle renesanční práce Tiziana Aspettiho (1559–1606) působícího v Padově a Benátkách. Klepadlo s motivem Venuše bylo pendantem klepadla zobrazujícího chlapce se dvěma putti na delfínech⁴⁴

36/ Okenní rozvora kloubového typu

UMP 4878, akv. č. 70

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1835–1900

ražená značka „ST CRÉMONE PERFECTIONNE“

litá a zlacená měď, železo, modrý smalt, kat. výř. č. 1106

v. 87 cm, š. 4,5 cm

Okenní rozvora (baskulík) kloubového typu je zdobena ornamenty ve stylu Ludvíka XIV. Pouzdra kloubového mechanismu a obdélníková úchytka jsou zdobeny prořezávanými květy, akantovými listy a perličkami zasazenými do profilovaných rámečků. Rozvorové tyče polokruhového průřezu jsou modřené, zakončení s háčky je zasazeno do hladkých pouzder.

⁴⁴ Obě klepadla jsou ve sbírkách Columbia Museum of Art, Columbia, South Carolina, inv. č. CMA 1963.47.

37/ Rukojeť k okenní přívoro s podpěrrou

UMP 4879, akv. č. 72a,b

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1834–1900

ražená značka „ST BRICARD PARIS“

litá a zlacená mosaz, kat. výr. č. 1118

rukojeť v. 4,7 cm, š. 22 cm

podpěra v. 18 cm, š. 2 cm

Rukojeť okenní přívory, tzv. españolety, je zdobena vojenskými symboly cizelovanými ve vysokém reliéfu. Rukojeť je nasazena na část přívorové tyče s pouzdrem. Jednotlivé části zdobí ornamenty oblíbené v období empíru – vojenská helmice, palmový list, lví hlava nebo piniová šiška. Také podpěra zakončená hlavou lva je cizelovaná a zlacená. Na konci 19. století je tento typ přívory označován také jako zástrčka špaletová.⁴⁵

⁴⁵ VEČEŘ, Antonín. *Zámečnictví: příručná kniha pro zámečníky stavební a umělecké, strojníky, továrníky nástrojů, náčiní a strojů jejich, pro školy průmyslové a odborné*. Praha: Frt. Borový, 1884, s. 41.

38/ Dveřní zapuštěný závěs

UMP 4874, akv. č. 83

Sterlin–Bricard Frères, Francie, 1834–1900

ražená značka „ST BRICARD PARIS“

litá a zlacená mosaz, železo, kat. výř. č. 1926 a 172

v. 35 cm, š. 13,5 cm

Masivní zapuštěný závěs, levý, pro vchodové dveře, tzv. dvouhlavičkový, jehož křídla z masivních plátů železa jsou spojena středovým toulcem. Kryty toulce zdobí kanelury, girlandy, perlovec a z obou stran jej zakončují piniové šišky vyrůstající z akantů. Předmět je kopií prací z doby Ludvíka XVI. Ornamenty na toulci ze zlacené mosazi jsou cizelovány. Tento typ závěsu, označován podle údajného vynálezce jako „závěs Paumelův“, umožnil úplné otočení křídla dveří. Od konce 19. století byl nejčastěji užíván v Německu.⁴⁶

39/ Dveřní zámek s klíčem

UMP 4884, akv. č. 85

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

ražená značka „ST BRICARD“

kujné železo, kat. výř. č. 2522

v. 8 cm, š. 23 cm

Dvoudílný krabicový zámek na dvoukřídlé dveře, s francouzskou zámkovou soustavou. Destičky krabic zdobí listové rozviliny ukončené polopostavami dvou proti sobě stojících kovářů s kladivou u kovádky. Část určená pro klíčovou dírkou je ve tvaru kovádky s planoucím ohněm, v němž jeden z kovářů přidržuje kleštěmi předmět. Krabice jsou lemovány profilovaným rámem. Klíč má oválné oko, uvnitř ledvinovitého tvaru, které je nasazeno na kuželkovitý krček. Trubkovité tělo je odděleno jednoduchým prstencem. Zub klíče je propilován.

⁴⁶ OEHM, Miloslav. *Zámečnictví: příruční kniha pro zámečníky stavební a umělecké, i všech jiných odvětví: se zvl. zřet. ku praktické potřebě zámečníků všech oborů, žáků odborných a řemeslnických škol*. Praha: I. L. Kober, 1901, s. 419.

40/ Dveřní přítuha s podlohou

UMP 4882, akv. č. 67– 68

Sterlin–Bricard Frères, Francie, patrně 1900

litá a zlacená mosaz

podloha v. 11 cm, š. 11 cm

Dveřní přítuha ve tvaru oválné kartuše s akantovými kuželkami ve vrcholcích je zasazena do čtvercové podlohy. Podloha má prořezávané ornamenty složené z akantových listů a ornamenty jsou zdobeny rytím. Přítuha je cizelována.

Použité zkratky:

ZČM – Západočeské muzeum v Plzni

UMP – uměleckoprůmyslové oddělení

Prameny

ZČM, Stará spisovna UMP, fond do roku 1948 (nezpracovaný fond). A. Účet koupí předmětů pro sbírky Měst. průmyslového musea v Plzni na svět. výstavě Pařížské ve frankách v 1900.

ZČM, Stará spisovna UMP, Karton Došlé dopisy, 1890.

ZČM, Stará spisovna UMP, Karton Došlé dopisy, 1901.

Literatura

ANTONÍN, Luboš, *Bestiář: bájná zvířata, živlové bytosti, monstra, obludy a nestvůry v knižní ilustraci konce středověké Evropy*. Praha: Půdorys, 2003. ISBN 80-86018-17-2.

Architecture et Décoration extérieure. <https://madparis.fr/le-pavillon-de-l-union-centrale> (15. 11. 2022).

BARBEDOR, Isabelle – DUFOURNIER, Benoît – KOCOUREK, Frédéric-Nicolas, *Ancienne robinetterie puis usine de serrurerie Bricard et Gauthier, devenue usine de serrurerie Bricard J. et G., puis Bricard et Cie, puis robinetterie Bricard et Cie, actuellement robinetterie Chuchou-Decayeux*. Hauts-de-France, Somme, Woincourt Barbedor Isabelle. 2016.

BRICARD, s. a, *Maison Sterlin, Bricard Succ.rs, fabricants de serrurie*. 1900. <https://archive.org/details/maisonsterlinbri00bric/page/n5/mode/2up> (6. 7. 2022).

BRIEZ, P., 1857: *Notice sur la serrurerie de Picardie. Abbeville*. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k936255f.image> (1. 12. 2022).

BRIOIST, Pascal, 2008: *Les serruriers du VIMEU du 16ème au 18ème siècle*. <http://vimeu.free.fr/articles.php?lng=fr&pg=199> (10. 9. 2022).

Catalogue des produits de l'industrie française admis à l'exposition publique sur la place de la Concorde. <https://books.google.cz/books?id=CjXApA-XjTLwC&dq=exposition%20de%201834%20sterlin&hl=cs&pg=PP5#v=onepage&q=sterlin&f=false> (15. 11. 2022).

De Bricard à Ingersoll-Rand, 2007: <https://gillesvimeu.blogspot.com/2007/02/de-bricard-ingersoll-rand.html> (10. 5. 2022).

DELEY, le E., *Exposition universelle Paris 1900: Champs-Élysées : Invalides : Champ de Mars : Palais Étrangers : Trocadéro*. Paris [1900].

EBEL, Martin, *Stavební zámečnictví*. Praha: Národní technické muzeum, 2021. ISBN 978-80-7037-355-2.

GEFFROY, Gustave, *Les Industries Artistiques françaises et étrangères à l'exposition universelle de 1900*. Paris: Librairie Centrale des Beaux-Arts, 1900.

CHAMPIER, Victor, *Les Industries d'Art à l'exposition universelle de 1900*. Paris: Revue des Arts décoratifs, 1902.

LEGRIS, A., *Le livre rouge d'Eu 1151-1454 avec introduction, notes et table par l'abbé A. Legris*. A. Lestringant & A. Picard & fils & Cie, Rouen & Paris 1911. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k5839076p.texteImage> (10. 5. 2022).

MOLINIER, Émile. *Exposition rétrospective de l'art français des origines à 1800*. Paris: Librairie centrale des beaux-arts, Émile Lévy, [1900].

[Musée Bricard] *Musée de la Serrure : Hôtel Libéral Bruant*. Paris : Musée de la Serrure, 1976.

OEHM, Miloslav, *Zámečnictví: příruční kniha pro zámečníky stavební a umělecké, i všech jiných odvětví: se zvl. zřet. ku praktické potřebě zámečníků všech oborů, žáků odborných a řemeslnických škol*. Praha: I. L. Kober, 1901.

PALL, Martin, *Schlüssel und Schlösser: Exponate aus der Schell Collection Graz = Keys and Locks : Objects from the Schell Collection Graz*. Graz: Eigenverlag Hanns Schell Collection, 2012. ISBN 978-3-9501971-4-3.

PETITJEAN, Timothée, 2018: *Après une année de transition, l'activité repart pour l'entreprise Bricard à Feuquières-en-Vimeu*. https://actu.fr/hauts-de-france/feuquieres-en-vimeu_80308/apres-une-annee-transition-lactivite-repart-lentreprise-bricard_15977615.html (7. 12. 2022).

PICARD, Alfred, *Rapports du jury international, Paris (France). Exposition universelle de 1889*. Vol 5, d. 1, p. 297. https://books.google.co.zm/books?id=I205AQAAMAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_book_other_versions_r&cad=4#v=onepage&q&f=false (15. 11. 2022).

PRADE, Catharine, *Musée Bricard. Musée de la Serrure, guide du visiteur*. 1986.

VEČEŘ, Antonín, *Zámečnictví: příruční kniha pro zámečníky stavební a umělecké, strojníky, továrníky nástrojů, náčiní a strojů jejich, pro školy průmyslové a odborné*. Praha: Frt. Borový, 1884.

Examples of artistic locksmith works of the French company Sterlin–Bricard in the collection of the West Bohemian Museum in Pilsen

The collection of metals kept in the art and industry department of the West Bohemian Museum in Pilsen contains objects made of base and precious metals from the Romanesque period to the middle of the 20th century. The most comprehensive representation are examples from the fields of artistic lock- and blacksmithery. A representative selection of this extensive collection is presented to the public as part of the permanent exhibition of the Museum of Artistic Handcrafts and Applied Art, which was opened in 2017. The article deals with the examples of the production of Bricard–Frères, the Parisian company, which were purchased at the World Industrial Exhibition in Paris in 1900 by the director of the Pilsen Museum, architect Josef Škorpil (1856 to 1931). The set complements the collection of artistic locksmith trade with the latest production development series and shows the technical processes of the items of the artistic locksmith trade from the turn of the 19th and beginning of the 20th century in France. Bricard–Frères was one of the leading manufacturers of historical replicas in the field of artistic locksmithery. The Pilsen collection contains a total of eighty-four Bricard–Frères products, dating from the end of the 19th century, and can thus demonstrate the production profile of the historical replicas of artistic locksmith trade by a leading French company engaged in artistic locksmith trade up to the present day.

Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie XXIII

©Západočeské muzeum v Plzni, příspěvková organizace

Odpovědný redaktor: Luděk Krčmář

Výkonný redaktor: Jiří Fák

Redakční rada ve složení: Vilém Knoll, Jan Lehner, Jindřich Mleziva

Návrh obálky: Petr Fák

Fotografie na obálce: Voják z personálu nemocnice si pročítá nástěnku, americký vojenský tábor v Plzni na Borech, květen–červenec 1945 (Západočeské muzeum v Plzni – oddělení novějších dějin).

Překlady resumé do anglického jazyka: Hana Hajducká

Sazba: Petr Fák

Tisk: Tiskárna Král

Vydalo Západočeské muzeum v Plzni v roce 2023

Náklad 300 výtisků

1. vydání

ISBN: 978-80-7247-209-3

ISSN: 0860-3597

Za obsah článků a kvalitu grafických předloh odpovídají autoři